

UDC
UDK 91:05:016 »Geografski vestnik« 1925—1978—863

PETDESET LETNIKOV GEOGRAFSKEGA VESTNIKA

Svetozar Ilešič*

Petdesetletnice izhajanja Geografskega vestnika smo se sicer spomnili že v njegovem XLVII. letniku leta 1975 na str. 178—181. Toda takrat smo samo na kratko orisali potek njegovega izhajanja in spreminjanje njegove vloge in značaja v letih od 1925 do 1975. Zato se je uredništvo odločilo, da zdaj, ko je pred nami njegov dejanski petdeseti letnik, nekoliko podrobneje preletimo vsebinski razvoj, ki se kaže v vseh teh petdesetih knjigah. Pri tem se bodo pokazale nekatere značilnejše razvojne faze, odvisne od samega razvoja naše stroke, pa tudi od spreminjanja splošnih razmer in pogojev za izhajanje revije ter njene spreminjajoče se vloge v naši znanosti in družbi. Nekoliko shematično bi lahko ločili tele faze: 1. Predvojno dobo (1925—1940), ko je bila revija edina slovenska geografska periodična publikacija, ki pa je hkrati služila tudi »sorodnim vedam«, kar je ostalo nakazano v njenem podnaslovu vse do danes. — 2. Prvo povojno razdobje (1945—1953), ko je revija v glavnem še obdržala svojo dotedanjo vlogo, čeprav v novi družbeni stvarnosti in čeprav so takrat začele izhajati še druge geografske publikacije, predvsem publikacije SAZU, ki so odprle nove možnosti za objavljanje rezultatov geografskega znanstvenega dela. — 3. Razdobje po letu 1954, ko je širša informacijska in vzgojna geografska publicistika ubrala svojo pot v na novo ustanovljenem Geografskem obzorniku, »časopisu za geografsko vzgojo in izobrazbo«. Tudi ožja znanstveno raziskovalna dejavnost, ki se je med tem silno razmahnila z razširitvijo Geografskega oddelka na filozofski fakulteti v Ljubljani, z ustanovitvijo Inštituta za geografijo Univerze v Ljubljani in z nastankom geografskega oddelka v okviru mariborskega visokega šolstva, je doživela širše in prožnejše pogoje za objavo svojih rezultatov, razen v publikacijah SAZU tudi v publikacijah Inštituta za geografijo Univerze (predvsem »Geographica Slovenica«), v izdajah mariborske pedagoške akademije, v tamkajšnjem Časopisu za zgodovino in narodopisje ter še marsikje drugod.

Poglejmo si na kratko, kaj vse je v teh treh razdobjih prinašala naša revija. Pri tem bi preleteli posebej njen znanstveno raziskovalni del, ki obsega razprave in posebej znanstveno informativni del, ki ga pomenijo tudi po osamosvojitvi Geografskega obzornika rubrike »Razgledi«, »Književnost« in »Kronika«.

I. Vsebinski pregled razprav

Prvi zvezek Geografskega vestnika iz leta 1925 se je začel s pregledom zgodovine dotedanje slovenske geografije (Bohinec). Tudi pozneje se je GV

* Dr., akademik in redni univ. profesor, Geografski inštitut »Antona Melika«, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Novi trg 4, 61000 Ljubljana, YU.

ob posebnih priložnostih spomnil razvoja slovenske geografije, tako ob tridesetletnici univerze v Ljubljani (1950) kakor ob petdesetletnici Geografskega društva Slovenije (1972).*

Med razpravami pretežno fizičnogeografske vsebine so bile v predvojnem razdobju, v skladu s tedanjimi splošnimi tendencami v geografski znanosti, precej številne geomorfološke razprave, ki pa so bile v naši strokovni književnosti še precejšnja novost. Začel jih je s svojimi morfogenetskimi skicami iz notranjske strani Jože Rus (1925), močno plodovita pa sta bila v tem Anton Melik, ki je pisal o morfologiji in gospodarski izrabi tal v Bohinju (1927), o pliocenskem porečju Ljubljanice (1928), o bohinjskem ledeniku (1929/30), o hidrografskem in morfološkem razvoju na srednjem Dolenjskem (1931), o diluvialni poledenitvi v Karavankah (1932) in ponovno o razvoju Bohinjske kotline (1934) ter Ivan Rakovec z razpravami o morfogenezi Blejskega jezera (1928), o razvoju osamelcev in hidrografskega omrežja med Savo in Kamniško Bistrico (1929/30), o morfološkem razvoju v območju posavskih gub (1931), o tektoniki in morfogenezi Savinjskih Alp (1934), o morfogenezi in mladoterciarni tektoniki vzhodnega dela Julijskih Alp (1936/37), o nastanku Ljubljanskega barja (1938) ter o tektoniki in morfogenezi Loških hribov in Polhograjskih dolomitov (1939). Razprave geomorfološke vsebine so prispevali tudi Ivo Rubčić [o obali Solte (1927), o malih oblikah na obalnem reliefu vzhodnega Jadrana (1936/37) in o podmorskih mlinih (1939)], Valter Bohinec [o geomorfologiji in glaciologiji rateške pokrajine (1935) in o postglacialnem Korenškem jezeru (1938)] in S. Ilešič [o terasah na Gorenjski ravnini (1935) in o smernicah v sodobnem morfogenetskem proučevanju (1936/37)]. Kot časopis »za sorodne vede« je GV prinašal precej razprav pretežno geološke vsebine, tako M. Salopka [o terciaru na otokih Hvaru in Visu (1926, 1927, 1934)], J. Zurge o starosti granita na Pohorju (1926) z repliko Heritscha (1928) in I. Rakovca [o geologiji Ljubljane in njene okolice (1932, 1933), o geologiji Ljubljanskega polja (1935), in o geologiji Kranjsko-sorškega polja (1940)]. I. Rakovec se je zapletel tudi v geološko diskusijo s prof. F. Seidlom o t. im. Zlatenski ploči (1932, 1934). Zanimivo je, da je leta 1927 izšel v GV tudi članek o »geokemiji« in »kemijsko-geografskem proučevanju pokrajine« izpod peresa avtorja ruskega porekla inž. Gorskega.

V prvem povojnem razdobju so se še nadaljevale geomorfološke razprave. A. Melika [o pliocenski Pivki (1950)], I. Rakovca [o mostniški dolini (1947) in o Ljubljanskem polju (1952)] ter geološke razprave I. Rakovca o triadnem vulkanizmu na Slovenskem (1946), o dolini Vrat (1948/49), o psevdodiluvialnih skladih (1950) in o paleogeografiji Julijskih Alp (1950) Pridružili pa so se jima tudi že mlajši avtorji [Šifrer o poledenitvi na Pokljuki (1952) in Kokole o morfološkem razvoju področja med Savo in Sotlo (1953)]. Po letu 1954 je bilo takih prispevkov vedno več. Med njihovimi avtorji se je pojavil Cene Malovrh s svojim razglabljanjem o metodi geomorfološke analize gorate pokrajine (1957/58), Ivan Gams [z razpravami o intenzivnosti preoblikovanja in starosti reliefa v Sloveniji (1955/56), o Velem polju (1963), o geomorfološkem kartiranju na primeru Rakitne in Glinic (1968)], Darko Radinja [o morfogenetskih potezah Goriškega polja (1967), o Renških Dobravah (1969)], A. Sore [o montanogenih ugrezninah v Velenjski kotlini], J. Cvetek [o grbinastih travnikih s posebnim ozirom na Bohinj (1971)], Jurij Kunaver [o geomorfološkem razvoju Bovške kotline (1975)] in M. Šifrer, ki nam je l. 1972 dal pregled čez nekatere smeri in poglede glede geomorfološkega proučevanja na Slovenskem.

Pretežno geomorfološkega značaja so bili tudi prispevki o k r a s u, ki jih je bilo v predvojnem GV le malo [Bohinčev o Zupanovi jami iz leta 1926 in Habetov o toplinskih odnošajih na izvirih Ljubljanice (1936/37)]. Po vojni se je njihovo število povečalo, saj se je z novo mejo priključil dobršen del klasičnega kraškega raziskovalnega področja s Postojno vred, kjer je bil kot

* Letnice, navedene takoj za vsebino prispevkov, deloma v oklepajih, označujejo v vsem članku letnico izida ustreznega letnika Geografskega vestnika.

naslednih italijanskega speleološkega inštituta ustanovljen Inštitut za raziskovanje krasa SAZU. Tako je bil prva leta po vojni v GV objavljeno niz razprav pok. Alfreda Serka [O barvanju ponikalnic v Sloveniji (1946), o kraških pojavih v Jugoslaviji (1947), o kotlini Skocijan pri Rakeku (1948/49) ter o Ljubljani (1951)]. Prispevke s kraškega področja so objavljali še Srečko Brodar [prispevek k stratigrafiji kraških jam Pivške kotline — Parska golobina (1952), o periglacialnih pojavih v sedimentih slovenskih jam (1960), Nada Čadeževa s poročilom o barvanju ponikalnice Logašnice v letu 1951 (1952), France Habe s prispevkom o ponoru Slivlje na Nikšičkem polju (1960) in (skupaj s Fr. Hribarjem) o Saješkem polju (1964), Roman Savnik s prispevkom o hidrografskem zaledju Planinskega polja (1960), Jurij Kunaver z razpravo o visokogorskem krasu (1961) ter Ivan Gams [s prispevki o korozijski intenziteti (1962), o kvartarni morfogenezi ozemlja med Postojnskim, Planinskim in Cerknjskim poljem (1965), o faktorjih in dinamiki korozije (1966), o podtalnih kraških oblikah in psevdovrtcah v slovenjgraški Dobrovi (1971), s pregledom geografskega raziskovanja krasa v Sloveniji (1972) ter z ureditvijo gradiva o kraški terminologiji (1962)], h kateremu so prispevali še Jenko, Kunaver, Novak in Savnik. K obravnavanju krasa je prispeval še D. Novak s poročilom o barvanju potoka v Križni jami (1969), v zadnjem času pa še France Sušteršič s prispevkoma o problematiki udornic in sorodnih oblik Visoke Notranjske (1973) in o nekaterih metričnih problemih udornic (1974).

Že od vsega začetka je GV dosledno objavljala prispevke s področja klimatologije in meteorologije. Že v prvih letnikih zasledimo razpravo A. Gavazija o geografskem razporedu najvišje in najmanjše mesečne množine padavin na Balkanskem polotoku (1925) in Iva Rubiča o padavinah v Splitu (1926). Potem je sledila dolga vrsta vsakoletnih prispevkov Oskarja Reve: o dnevni amplitudi zračne temperature na Slovenskem (1928), o letnem toku padavin na Slovenskem (1929/30), o smereh vetrov na Slovenskem (1932), o ciklonih in padavinah na Slovenskem (1932), o odnošjih med padavinami in cikloni v Jugoslaviji (1933), o navalih toplega in hladnega zraka v Slovenijo (1934), o termografski registraciji velikih dvigov in padcev zračne temperature (1935), o toči v Dravski banovini (1936/37), o učinku nočnika na meteorološke elemente (1938), o najvišjih in najnižjih temperaturah v Sloveniji (1939), o padavinah na Slovenskem v dobi 1919 do 1939 (1940) in o maksimalni intenziteti padavin v Slovenskem Primorju (1948/49).

Nadpovprečno pomembna je bila s klimatološkega področja v predvojnem GV objava obsežne monografije nestorja slovenskih prirodoslovcev prof. Ferda Seidla o dinarskogorskem fenu (1932, 1934, 1935). Še pred vojno je dozorela tudi Manohinova študija o podnebnju Ljubljane, objavljena v prvem zvezku (1945) GV po osvoboditvi. Manohin je svoje prispevke o podnebnju Ljubljane nadaljeval v GV 1948/49 in 1952. V teh letih je med geografi pričel objavljati rezultate svojega klimatološkega dela Danilo Furlan [z novo padavinsko karto Slovenije (1953), s siceršnjim obravnavanjem padavin v Sloveniji (1954), z obravnavanjem razporedbe padavin v Jugoslaviji kot odsevom »monsunskega« strujanja v Evropi (1957/58) in uveljavljanja srednjeevropskih singularitet na področju Jugoslavije (1959), z novo klimatsko razmejitvijo Slovenije (1960)]. Oglasil se je še France Bernot s prispevkom o temperaturni mikroinverziji (1955/56) in še enkrat Melik z obravnavanjem vprašanja, kje pade v Evropi največ dežja (1955/56). Rajko Gradnik je obdelal klimatske poteze Blede (1960), Milan Sifrer in Marjan Žagar pa geografske učinke neurja med Konjicami in Krškim iz leta 1959 (1960). Leta 1972 je v jubilejnem zvezku GV Drago Meze podal pregled klimatskih proučevanj v Sloveniji. Cene Malovrh je načel zanimivo vprašanje bioklimatskih ciklov gospodarskega razvoja (1975), Ivan Gams pa je opredelil rajone Jugoslavije glede na klimatsko aridnost (1976). Kot zanimivost je omeniti še v bistvu klimatološko diskusijo med Gamsom in Manohinom o nastanku in ohranitvi snežišč in ledenikov v gorah (1960).

Tudi iz hidrogeografije so izšli v GV prvi slovenski sestavki in to šele po vojni. Tako je Rajko Gradnik obdelal nekatere limnološke lastnosti Blejskega in Bohinjskega jezera (1946, 1947), France Bernot nam je predstavil Jezero pod Krimom (1965), Ilešič je obdelal rečne režime Jugoslavije (1947) ter, povezano z morfo-genetskim vidikom, podolžne profile Soče (1951) in zgornje Save (1953). Darko Radinja se je ukvarjal s Savo na Ljubljanskem polju (1951), M. Zgonik nam je predstavil Dravo kot hidroenergetski vir (1954), istega leta (1954) pa je GV prinesel obsežno študijo prof. Melika in skupine njegovih sodelavcev o veliki povodenjski katastrofi okrog Celja junija leta 1954. Iz zadnjega časa je omeniti še prispevek Draga Mezeta (1977) o hidrologiji Radenskega polja, ki pa se veže na dolgoročno raziskovalno temo o poplavnih področjih na Slovenskem, katere rezultati se ne objavljajo v GV, temveč v Geografskem zborniku SAZU.

Za celotni razvoj slovenske geografije je značilno, da še ni mogla in znala vključiti v svoje delovno področje našega morja. Zato tudi v GV razen nekaj krajših prispevkov Franceta Bernota o temperaturnih razmerah na severnem Jadranu (1959, 1960, 1966) ne zasledimo prispevkov iz te tematike.

Tudi geografija prsti in rastja je v skladu s splošnim zaostajanjem teh dveh panog, tako po svetu kakor pri nas, v seriji letnikov GV kaj skromno zastopana. Vegetacijska geografija je sicer našla nekaj prostora v predvojnih letnikih, tako v Horvatovi študiji o vegetaciji Plješevice v Liki (v prvem letniku, 1925) ter v Tomažičevih prispevkih k spoznavanju razprostranjenosti rastlin na Slovenskem, zlasti v primorski in kraški Sloveniji (1928, 1929/30). Po vojni sta se vegetacijske geografije dotaknila v GV Danilo Furlan s kratkim prispevkom o vprašanju zgornje gozdne meje na Pohorju (1948/49) in Maks Wraber s svojo študijo o gozdni vegetacijski sliki in gozdnogospodarskih problemih Prekmurja (1951). To pa sta bili le redki izjemi. Nič manj izjemna ni bila 1960 študija Ivana Gamsa, ki je načela vprašanje višinskih meja, to je naseljenosti, ozimine, gozda in snega v slovenskih gorah. Vprašanja zgornje gozdne meje se je v GV dotaknil tudi Franc Lovrenčak, razen njega pa še slovaški geograf P. Plesnik z obravnavanjem vprašanja zgornje gozdne meje in vegetacijskih pasov v gorovjih jugozahodne in severovzhodne Slovenije (1971). Še manj kot o rastju smo brali v GV o prsti, kar je razumljivo, saj se je v Sloveniji celo sama pedologija začela nekaj bolj razvijati šele po vojni. GV je le 1963 prinesel prispevek pedologa Rudija Tancika o agropedoloških značilnostih porečja Save v Sloveniji, leta 1970 prispevek Franca Lovrenčaka o prsti in rastju na Raki in leta 1971 poglede pedologa Albina Stritarja na izrabo tal v spodnjem delu Gorenjskih ravnin.

Če se zdaj ozremo na 50 letnikov GV z vidika tistih geografskih opazanj in razglabljanj, ki se zanimajo predvsem za družbene in antropogene sestavine geografske stvarnosti in ki jih vse bolj označujemo kot družbenogeografske, je slika teh 50 knjig še bolj pisana, hkrati pa še bolj spremenljiva in neizkristalizirana. To je pač razumljiv odsev splošnega stanja v geografskih obravnavanjih te vrste, saj gre za pojave in procese, ki preobrazajo ustrezne elemente v geografski stvarnosti mnogo hitreje in temeljiteje kakor pa se spreminjajo danosti prirodnega okolja. Zato so se v tem polstoletju močno spreminjali tudi pogledi geografov na družbenogeografsko stvarnost, spreminjala so se nujno s predmetom njihovih zanimanj vred tudi ta zanimanja sama. Te spremembe so v Sloveniji še občutnejše kot marsikje drugje po svetu, saj se je ravnou naša dežela tako presenetljivo hitro spremenila iz predvojne, še vedno pretežno agrarne pokrajine v čedalje bolj deagrarisirano, industrializirano in urbanizirano. Zato bi bilo nemogoče, da se ta skokoviti razvoj ne bi zrcalil v naši geografiji in tudi v petdesetletni zgodovini GV.

Morda je v tem smislu najzgovornejše dejstvo, da je tudi v GV zavzela t. im. agrarna geografija eno od najvidnejših mest in ga še do danes ni povsem izgubila, čeprav njen pomen ni več jasno opredeljen ali ga je celo formalno nadomestil pojem »geografije podeželja«, kakor smo dali naslov tudi v jubilejnem GV leta 1972 objavljenemu pregledu Jakoba Medveda o razvoju te vrste proučevanja. Toda naša »agrarna geografija« iz predvojne dobe je bila

takrat dejansko še vedno zares agrarna in kot taka v veliki meri identična z »geografijo podeželske pokrajine«. Njej takrat še ni bilo treba v takšni meri iz sestavin »podeželske« pokrajine luščiti po videzu in morda tudi še po funkciji zares »agrarnih« sestavin kot nekakšnih fosilov preteklosti, temveč je imela z njimi po večini še opravka kot prevladujočimi prviniami prostorsko-pokrajinske stvarnosti. Zato ni čudno, da je predvojni GV prinesel precej razprav o morfološki in genetski analizi agrarnih naselij in njihovega zemljišča, problematika, ki je bila tudi sicer v tedanji Evropi v geografiji zelo priljubljena. Ker so bili ti agrarni elementi največkrat rezultat dolgotrajne zgodovine, so se tu geografska proučevanja tesno vezala z zgodovinskimi. Ne preseneča nas torej, da je v 30 letih GV objavil več te vrste razprav izpod peresa naših zgodovinarjev [Kos o slovenski naselitvi na Koroškem (1932), Blaznik o posestnih razmerah v Selški dolini (1934)] in da je prvo razvojno študijo o agrarnem naselju (Bitenj) v GV napisal zgodovinar Pavle Blaznik (1928). Sledile so pregledna študija o kmečkih naseljih na Slovenskem A. Melika (1933), več Ilešičevih razprav o kmečkih naseljih v okolici Ljubljane, na Ljubljanskem polju in na vzhodnem Gorenjskem (1930, 1933, 1934) in še podobna razprava Zvonimira Dugačkega o Hrvatskem Zagorju (1940). V po-vojni dobi, ko so proučevanja te vrste doživela svojo sintezo izven GV, zasledimo v naši reviji le še nekaj podobnih prispevkov: o kmečkih naseljih na Primorskem (Ilešič 1948/49), o starejših in mlajših naseljih okrog Ljubljane (Milko Kos 1951), o geografiji agrarne pokrajine na prekmurskem Goričkem (Ilešič 1960) ter morda še o hribovskih kmetijah v Gornji Savinjski dolini (Meze 1960), v Mežiški dolini (Medved 1961) ter v Cerkvljanskem hribovju (Polajnar 1960).

S tematiko antropogene preobrazbe podeželske pokrajine sta se ukvarjala tudi prispevka Zlate Seifrid o gozdovih na Kranjsko-sorški ravnini (1960) in Mirka Paka o izgonih na Dravskem polju (1964).

Precej pozornosti je bilo v GV tudi že pred vojno posvečene posebnim oblikam agrarne pokrajine in ustreznega agrarnega gospodarjenja. To velja najprej za planine. Tako je izšla v GV 1931 Ilešičeva študija o planinah ob dolenji Zilji in l. 1945 študija Bogdana Jordana (med tem ustreljenega kot talca) o planinah v Karavankah. Sledili sta po vojni še študiji E. Cerčka o planinah v južnih Kamniških Alpah (1948/49) in Vl. Fajglja o planinah v vzhodnem delu Savinjskih Alp (1953). O nekaterih planinah v Bohinju in okoli Bleda je pisal Milko Kos (1960), o gospodarskem pojmu planine v Sloveniji A. Pirc (1954) in o najnovejših spremembah v planinskem gospodarstvu slovenskih Alp Metod Vojvoda (1970).

Z vinogradniško pokrajino, še posebej z njenimi posestnimi razmerami, sta se tik pred vojno ukvarjala Fr. Kolarič v Slovenskih goricah (1939) in Sveta Šuklje (1940) v Beli Krajini. Po vojni se je Fr. Kolarič lotil istega problema v Halozah (1948/49), razvoj prekmurskega vinogradništva pa nam je orisal Bela Sever (1960). Hmeljarstva pa se je doslej v GV dotaknil samo Franjo Baš in to še v prvem letniku (1925).

V vseh teh primerih, posebno še v zadnjih, je seveda težko ločiti agrarno-geografske študije s težiščem na obravnavanju t. im. »agrarne pokrajine« od tistih, ki obravnavajo kmetijske površine in njihovo izrabo. Ta drugi vidik sicer že v predvojnem GV ni bil prezrt, saj sta že takrat obravnavala obdelano zemljo in kmetijske kulturne kategorije v Jugoslaviji Slava Lipoglavšek in Pavel Kunstler (1940). Po vojni (1947) je na podoben način obravnaval kmetijsko zemljo v Sloveniji Vladimir Leban. Nekaj pozneje se je ta smer še okre-pila v zvezi z mednarodno pobudo za organizirano kartiranje in s tem zvezano proučevanje izrabe tal. V GV je pokazala rezultate te pobude, ki je k nam prišla predvsem iz Varšave, skupinska študija Inštituta za geografijo Univerze o kmetijski izrabi tal v treh vaseh Jugoslavije (1962). Ker pa je z druge strani na slovensko »agrarno« geografijo močno vplivala tudi »socialnogeografska« smer Münchenske šole, o kateri je GV veliko poročal tudi sicer v svojih revialnih rubrikah, je razumljivo, da je našel v GV mesto razen drugega tudi v tej šoli uveljavljeni pojem »socialnega preloga« in to v prispevku Marijana

Klemenčiča (1975). Proučevanje agrarnega življenja tudi ni moglo mimo stopnjevanega razkroja podedovane agrarne strukture in vedno močnejših poskusov prodiranja tržne usmeritve v agrarno gospodarjenje. V tej smeri so v GV slovenske kmetijske probleme obravnavali prispevki Jakoba Medveda o spreminjanju agrarnega gospodarstva v gorskem svetu ob primeru Mežiške doline (1965), o spremembah v izrabi zemljišča in preseljanju kmečkega prebivalstva v Sloveniji (1970), o izrabi zemljišč in tržni usmerjenosti kmetijstva v Sloveniji po stanju leta 1963 (1973) in o razvoju tržne usmerjenosti kmetijstva v SRS med leti 1969—1974 (1977). V tem okviru je omeniti še Malovrhovo izvirno analizo gospodarskoprostorske strukture individualnih kmečkih obratov (1965) in prispevek Marijana Klemenčiča o socialni in ekonomski strukturi mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev na kmečkih gospodarstvih (1974).

Vsi ti novi procesi na našem podeželju so čedalje bolj zapletali med seboj preostanke agrarnega življenja in agrarnih elementov s potezami neagrarnega, več ali manj urbanega življenja. Na nje je vedno bolj prehajalo zanimanje slovenske družbene geografije, zaradi njih je bilo tudi čedalje manj možnosti in potreb po čisti, posebej oblikovani geografiji mest, vse bolj se je uveljavljalo tisto, kar lahko imenujemo urbano geografijo ali še boljše geografijo urbanizacije in deagrarizacije, saj sta ta dva procesa zajela vedno na širše poleg starih urbanih središč tudi naše doslej močno agrarno podeželje.

Čisto razumljivo je zato, da moramo prispevke iz čiste »mestne« geografije, kjer je težišče predvsem na morfološko-razvojni sliki mestnih naselij, pričakovati tudi v GV predvsem v predvojni dobi. Z njimi sta začela V. Bohinec s svojo razpravo o ljubljanski mestni aglomeraciji in njeni antropogeografski meji (1926), pri kateri pa je že iz naslova razvidno, da gre že tudi za odnos med mestom in bližnjim primestjem, in Franjo Baš s svojim zasnutkom geografske monografije Maribora (1926, 1927). Značilna je bila nadalje 1929/30 objavljena skupina razprav A. Melika, Fr. Zwittra in S. Ilešiča o razvoju Ljubljane, njenega teritorija in prvotnih kmečkih naselij na njem. Melik je še z druge strani prispeval h geografiji mest s svojim prispevkom o poklicni sestavi prebivalstva v mestih Jugoslavije (1936/37). Originalne prispevke h geografiji Ljubljane in njenega razvoja je v tem času dal še Jože Rus s prispevki o prebivalstvu in obsegu francoske Ljubljane v primeri z današnjo (1927), o prirodnih razmerah v selišču ljubljanskega mesta (1928) in o organskih osnovah v začetkih ljubljanskega mesta (1938). S. Ilešič je skušal takrat monografsko obdelati geografijo Banja Luke (1939). Z Ljubljano se je tudi v prvih povojnih letnikih GV ukvarjalo nekaj prispevkov, tako Malovrhov o porastu Ljubljane in okoliških krajev od 1825 do 1931 v luči statistike hiš (1946) in Melikov o Ljubljani pred 800 leti (1950). Druga slovenska urbana naselja so bila sama po sebi manj v ospredju pozornosti in so prispevki, kakršen je M. Zagarjev o Sentjurju pri Celju (1955/56), Vrišerjev o nastanku in razvoju Nove Gorice (1959) ter Lojkov o razvoju mestne aglomeracije Skofje Loke v zadnjih 100 letih (1967) tudi v GV bolj izjeme. To je tudi razumljivo, če pomislimo, da bi obsežnejše monografske študije o naših urbanih naseljih, če bi sploh bile izdelane, težko našle dovolj prostora v reviji. Laže so ga našle krajše analize posameznih tipičnih mestnih četrti in njihove funkcije ter socialne strukture. Med njimi je Pakova študija o socialnogeografski transformaciji in nekaterih mestnih četrti Ljubljane in Maribora (1967), prispevek istega avtorja (skupno z G. Brvarjem) o geografskih učinkih socialne diferenciacije v nekaterih predelih slovenskih mest (1971), študija istega avtorja o preobrazbi čaršije v Bitoli (1971) ter razprava N. Škerjanca o mestni četrti Krakovo v Ljubljani (1970). Med izrazi težnje, da se geografsko proučevanje loti urbanih naselij z novimi, podrobnimi metodami, je tudi Vrišerjev prispevek o kartiranju izrabe tal v urbanih področjih (1966).

S tem se vežejo prizadevanja, da se v geografskem obravnavanju naselij, ne samo urbanih, temveč vseh, postavi v ospredje njihova funkcijska klasifikacija. V tej smeri so nekateri slovenski geografi mnogo prispevali

ne samo k študiju našega omrežja naselij, temveč tudi k praktičnemu izoblikovanju konceptov njihovega današnjega in prihodnjega razvoja, še posebno h konceptu t. im. policentričnega sistema. Večina teh študij je bila sicer objavljena izven GV, toda tudi naša revija je zabeležila marsikateri odsev teh teženj. Enega od njih pomeni prispevek Vladimirja Klemenčiča o problemih gospodarskegeografske klasifikacije slovenskih naselij (1960), drugega prispevek Vl. Kokoleta funkciji slovenskih mest (1962). Med manjšimi prispevki te smeri sta še Kokoletov o Velenju — razvojnem središču ali regionalnem centru in Marjana Klemenčiča funkcijska analiza naselij na Tržaškem Krasu (1977). Tu je omeniti tudi Vrišerjev prispevek o vplivnih območjih jugoslovanskih mest in drugih središč (1973), pa morda prispevke, ki se bavijo z oskrbo kot eno od tipičnih urbanih funkcij. Med take prispevke lahko z določeno rezervo uvrstimo nekatera obravnavanja oskrbe naših mest z mlekom v starejših letnikih GV [Z. Vreča za Ljubljano (1953), Zupančič za Maribor (1953) in Sore-Knezova za Celje (1955/56)], predvsem pa prispevke Mirka Paka o trgovskih središčih v Ljubljani, Mariboru in Kranju (1973) in o oskrbi kot predmetu geografskega proučevanja (1977).

Vse naštetu obravnavanje sodobnih dogajanj na področju našega tipično mešanega urbano-agrarnega podeželja seveda težko razmejimo od številnih prispevkov, ki se neposredno ukvarjajo z urbanizacijo in degrarizacijo. Med njimi je v GV eden prvih prispevkov Vl. Klemenčiča o urbanizaciji okolice Kamnika (1953), pozneje njegov prispevek o problemih mešane strukture gospodinjstev in kmečkih gospodarstev v Sloveniji (1968), pa prispevek Vladimirja in Vere Kokele o urbanizaciji podeželja v Sloveniji (1969). Za procese te vrste v ožjih obmestnih predelih sta vsebinsko in metodološko poučna prispevka B. Ingoliča o mestnem vplivu v obmestnem delu občine Bežigrad (1969) in Vl. Kokoleta o identifikaciji ruralno-urbanega kontinuuma (1976).

Če smo v zgornjih odstavkih lahko ugotovili, da so se slovenski geografi v GV od vsega začetka mnogo ukvarjali z našim agrarnim in urbanim življenjem ter njunim medsebojnim mešanjem, pa so močno ob strani ostale mnoge gospodarske in negospodarske dejavnosti, katerih vplivi sicer prihajajo močno do izraza v zgoraj označenih osrednjih tematikah, same po sebi pa niso vzbujale zadostne pozornosti raziskovalcev. Na žalost to ni naključje, temveč veren odraz vrzeli v celotnem slovenskem geografskem raziskovanju. To zadeva predvsem geografijo industrije. Res je sicer, da se v vsem že omenjenem proučevanju našega podeželja, mest in obmestij živo in kompleksno kažejo geografski učinki naše industrializacije preseneča pa vendar, da se industrije same skoraj nismo lotevali. V GV je pred vojno samo Mirko Novak pisal o razmestitvi industrije v Sloveniji (1939). Tudi v povojnih letnikih je Vrišerjev prispevek o razvoju industrije v Sloveniji (1976) prvi odsev avtorjevih tudi siceršnjih prizadevanj, da bi pokrenili z mrtve točke to smer raziskovanja. Nekoliko boljše se je godilo geografiji prometa in trgovine. Ze letnik 1929/30 je prinesel Bašev pregled železnic v Jugoslaviji, razvoj železnice v naši državi je nekaj pozneje orisal A. Melik (1938). Leta 1929/30 sta objavila Fr. Zwitter in Janko Mačkovšek prispevka o prometnih smereh v stari Ljubljani in o vozovnem prometu na glavnih dovodnih žilah v Ljubljano. France Habe je 1933 nakazal smeri in poti našega izvoza, Ivo Rubčić pa gravitacijo Jugoslavije k sosednjim morjem (1938). Med povojnimi prispevki iz prometne geografije so Melikov prikaz naših jadranskih luk (1952), Malovrhova ekonomskogeografska skica za plovno pot Zagreb — Ljubljana (1953), prispevek Lojzeta Gosarja o prometni dostopnosti v Sloveniji (1975), Gosarjeva in Peterlejeva analiza avtobusnega prometa na Goriškem (1976) ter prispevka M. Zagarja o prometnih križiščih in smereh v Sloveniji (1975) ter o osnovnem prometnem omrežju Jugoslavije (1977). Da o geografiji turizma v predvojnem GV še ne zasledimo ničesar, je razumljivo. Geografsko zanimanje za pogoje in učinke turizma je pač naraslo šele v zadnjih dveh desetletjih, ko je turizem tudi pri nas postal eden od bistvenih potez življenja in dejavnosti. Navzlic temu tudi v tem zadnjem času turi-

zem vsaj v GV ni našel zadostnega odmeva. Vzrok je verjetno v tem, da so zaradi samega značaja turizma njegovi geografski raziskovalci močno usmerili svoje delo neposredno v praktično smer in tudi rezultate svojega dela objavljali v ustreznih publikacijah. Med prispevke te vrste v GV smemo šteti, vsaj do neke mere, prispevek Janka Tavčarja o planinskih poteh v slovenskih Alpah (1952), pa še prispevka Matjaža Jeršiča o vplivu turizma na razvoj naselja Bled (1967) in o sekundarnih počitniških bivališčih v Sloveniji in zahodni Istri (1968).

Malone nesorazmerno močno zanimanje so slovenski geografi tudi v GV od vsega začetka posvečali geografiji prebivalstva, ne glede na to, da je prebivalstvo močno vključeno tudi v številna druga, že omenjena geografska obravnavanja, zlasti tista o naseljih ter o urbanizaciji ter deagrarizaciji. Že 1931 in 1933 sta izšla v GV prispevka Romana Savnika o prirastku prebivalstva v Jugoslaviji in v Evropi v razdobju 1921—1931; podobnega značaja je bila razprava S. Ilešiča o prirastku prebivalstva na ozemlju Jugoslavije med 1880 in 1931 (1940). Marjan Dobovšek je 1934 pisal o gibanju prebivalstva Kranjske ter posebej radovljiške dekanije od Valvasorja do danes, Marko Suklje pa o izseljevanju in doseljevanju v Žumberku (1936/37). V povojnih letnikih je takih prispevkov vedno več. Sledili so si prispevki o agrarni obljudenosti na Koroškem (Ilešič 1946), o doseljevanju v Ljubljano (Leban 1946), o naseljih kot upravno-statističnih enotah in o popisu prebivalstva v FLRJ 1948 (Vasilij Melik 1948/49), o moškem in ženskem prebivalstvu v Jugoslaviji (1948/49), o gostotni karti Jugoslavije za leto 1948 (Stane Zrimec 1948/49), o moškem in ženskem prebivalstvu v Sloveniji (Polde Oblak 1950), predvsem pa zasluži poudarek študija Slave Rakovec o slovenskih izseljencih (1950). S selitvenimi gibanji prekmurskega prebivalstva se je v več prispevkih (1955/56, 1960, 1963) ukvarjal Ludvik Olas, z doseljevanjem v Zagorje Igor Vrišer (1960), medtem ko je Vladimir Klemenčič s svojo razpravo o dnevnem prilivu delovne sile v Ljubljano (1963) načel za Slovenijo tako značilni pojav dnevnega vozaštva. Isti avtor nam je v jubilejnim letniku GV ob petdesetletnici GDS podal izčrpen pregled proučevanj te vrste v Sloveniji (1972). Nekaj pozneje (1975) nam je Milan Natek skušal opredeliti osnovne tipe rasti prebivalstva v SR Sloveniji (1975) in kmetijsko prebivalstvo v Sloveniji glede na zemljiškoposestne skupine (1976). Novejše spremembe demografske strukture na Spodnjem Murskem polju pa nam je predstavil Borut Belec (1977).

Če smo z vsem tem preleteli vsebino 50 letnikov GV po ožjih problemskih področjih, smo lahko že mimogrede ugotavljali, da so ta področja med seboj prepletana in povezana, tem bolj, čim bolj so jih avtorji skušali obravnavati s kompleksnega geografskega vidika. Ne moremo seveda zdaj vsega tega vsebinskega mozaika preценiti po tej strani. Kot primer, kako so se že prvi usmerjevalci GV zavedali potrebe po takšni povezavi, naj omenim samo eno od prvih, že omenjenih Melikovih »geomorfoloških« razprav, to je razpravo »Morfologija in gospodarska izraba tal v Bohinju« (1927), ki je vsekakor zelo zgodnji primer tega, kar danes skušamo označevati kot »funkcijsko geomorfologijo«. Podobne poskuse te vrste pomenijo pozneje Medved-Gamsova študija o Ojstrici nad Dravogradom (1968) in Klemenčič-Pakova o nekaterih elementih gospodarsko-geografskega razvoja Rakitne (1969). To nas pripelje že do vprašanja, koliko se je pri tem v GV uveljavil sistematični način regionalne obdelave.

Študije, ki so skušale biti kompletne regionalne obdelave, so bile v GV precej redke, morda bi šteli sem prispevek S. Ilešiča o Škofjeloškem hribovju (1938) A. Soretove prispevke o Šaleški dolini (1955/56, 1960) in študijo Majde Oblak-Polajnarjeve o Logaški kotlini kot gospodarski individualnosti (1959). Precej pa je bilo prispevkov, ki so po bistvu regionalno-geografski, čeprav je v njih težišče na nekem osrednjem pojavu ali problemu obravnavanega predela. To bi lahko rekli za Lebanovo razpravo o Nanosu (1950), za Kertov prikaz vinogradniške pokrajine vzhodnih Mariborskih gor (1955/56), študiji Boruta Belca o Spodnjem Murskem polju in Stanka Polajnarja o dolini Kokre (obe 1955/56). Tu je omeniti še prikaz Poljanske doline ob Kolpi Jelke

Kunaverjeve (1968), vasi Sentpavel ob Zilji izpod peresa koroškega avtorja slovenskega rodu A. Moritscha (1971) in Bračičev zapis o Velikem vrhu v Vinorodnih Halozah (1977).

Če govorimo o regionalnem aspektu, ne gre prezreti prispevkov, ki obravnavajo pregledno za vso Slovenijo regionalno strukturo, bodisi prirodnega okolja ali pa družbenogospodarskega razvoja. Sem spadata prispevka A. Melika o prirodno-gospodarski strukturi Slovenije (1946) in S. Ilešiča o regionalnih razlikah v družbeno-geografski strukturi SRS (1968). Sem sodi nekako tudi prispevek Ceneta Malovrha o gospodarskemu prostoru lastnih silah in njihovem pomenu za regionalni razvoj (1977). Prav tako velja tu zabeležiti prispevke, ki se ukvarjajo s problemi geografske regionalizacije bodisi Slovenije in Jugoslavije (Ilešič 1957/58, 1961) ali posameznih pokrajin, na primer Doljske in Bele Krajine (Gams 1961).

Neposredno z okoljem, ki je sicer vedno zanimalo geografе, se pojavljajo tudi v GV, če izznamemo prispevek S. Ilešiča o ostankih preteklosti v pokrajini kot elementu resničnega geografskega okolja (1964), prispevki šele v zadnjih letih. Takšni so prispevki M. Orožna — Adamiča in B. Pleskoviča o problemih okolja in odlaganju trdih odpadkov v Ljubljani (1975) ter Avgušтина Laha o geografiji in varstvu okolja, Ivana Gamsa o okolju — človekovem okolju — geografskem okolju — geografiji, Andreja Černeta o proučitvi degradacije okolja v Velenjski kotlini s pomočjo faktorske analize ter Metke Špes o problemih življenjskega okolja v Celju (vsi 1977).

V zgornji pregled nismo mogli dobro uvrstiti še vrste prispevkov, ki jih je objavljal GV. Pred vojno so bili to predvsem prispevki iz sorodnih strok. Razen že omenjenih geoloških in meteoroloških so bili to tudi arheološki (Brodar 1929/30, 1939) in antropološki (Božo Škerlj 1928, 1936/37). Precej je bilo tudi prispevkov močno zgodovinskega značaja, ne samo tistih, ki so se ukvarjali z zgodovino naselitve in agrarnih naselij in so jih pisali zgodovinarji in ki smo jih že omenili (Milko Kos, Pavel Blaznik), temveč tudi drugih, ki bi jih lahko uvrstili med zgodovinsko-geografske (n.p.r. Rusovi prispevki iz zgodovine Triglava 1926, 1929/30, 1933).

Omeniti je še, da je GV prinašal tudi precej toponomastičnih prispevkov izpod peres znanih avtorjev, kakor so to bili Henrik Tuma, Rudolf Badjura, Milko Kos in J. Šašel, pri čemer včasih, kakor je to v toponomastiki že navada, ni šlo brez polemik (n.p.r. med Tumo in Koštialom 1925, 1926).

Pogosto je GV na uvodnem mestu prinašal tudi prispevke, povezane z vlogo geografov v sodobnem aktualnem dogajanju. Takšna sta bila Melikova prispevka o drugi svetovni vojni in naših geografih (1945) ter o našem petletnem gospodarskem načrtu (1947). Marsikdaj so bili v uvodnih člankih načeti tudi načelni problemi geografije, tako v prispevku V. A. Anučina o metodološki enotnosti geografije (1965), kakor tudi v »uvodnih besedah«, ki jih je novo uredništvo začelo objavljati z letom 1974 s prispevkom S. Ilešiča o razpotjih v geografiji in je to prakso potem nadaljevalo (I. Vrišer, V. Klemenčič).

Končno naj omenimo še, da so v GV sicer ves čas daleč prevladovali slovenski avtorji, da pa so se v njem od časa do časa oglašali tudi geografi drugih jugoslovanskih narodov. Tako najdemo med predvojnimi sodelavci razen hrvatskih geografov A. Gavazzija in I. Rubiča, ki sta takrat tako in tako delala v Ljubljani (Rubič je bil med ustanovitelji in prvimi uredniki GV) še zlasti B. Z. Milojevića iz Beograda in Zv. Dugačkega iz Zagreba. Tudi med pojnimi sodelavci najdemo še imena B. Z. Milojevića (Beograd), pa J. Trifunosega (Skopje), J. Čirića (Niš), Br. Bukurova (Novi Sad), Ivana Crkvenčiča (Zagreb), Milorada Vasovića in Vladimirja Djurića (Beograd), Mitka Panova (Skopje), Marka Krasnićija (Priština) in druge. Inozemski sodelavci so bili v glavnem le izjema, tako v začetni dobi GV (I. Chataigneau iz Francije, P-Gauss iz Nemčije in L. Jonaš iz Češkoslovaške), kakor tudi po vojni (André Blanc iz Pariza, V. A. Anučin in J. G. Sauškin iz ZSSR, St.

Leszczycki, J. Kostrowicki in Wl. Biegajło iz Poljske, P. Plesnik iz Slovaške, K. Ruppert iz ZRN ter drugi).

II. Vsebinski značaj revialnih rubrik

Ko se je po ustanovitvi »Geografskega zbornika« leta 1954 preselila v novi časopis problematika geografije v šoli, tja pa so prešle tudi splošne geografske informacije, so se v GV jasneje izoblikovale revialne rubrike, spremljajoče geografsko znanost in splošno dejavnost geografije. To so vse do danes rubrika »Razgledi«, »Književnost« in »Kronika«, zadnji čas pa so se jim pridružile še nove, predvsem rubrika »Raziskovalne metode«.

Pomen rubrike *Razgledi* je bil predvsem v zasledovanju novih tokov in smeri ter načelne problematike v sodobni geografiji in njenih posebnih vejah. Prispevki v njej povečini niso prinašali samo informacij, temveč so izoblikovali tudi stališča in vidike njihovih avtorjev. Nekatere take prispevke je prinašal sicer že predvojni GV, ko še ni bilo »Razgledov«. Med njimi zaslužita omembo prispevka o mednarodnih problemih pri Francozih (1936/37) in o »Zemlji in zgodovini« (Zwitter 1931). Že z letom 1946 pa so se ti prispevki množili kot logičen odsev razvijajoče se problematike geografije v svetu. Številni so bili v tej smeri prispevki podpisanega. Objavil je najprej nekaj beležk o svetovni geografiji med vojno in po njej (1946), sledili so prispevki o glasovih o načelih problematike geografije (1948/49), o ekonomistih in ekonomski geografiji v Sovjetski zvezi (1950), o nadaljevanju diskusij o fizični geografiji v SZ (1950), prispevek z naslovom »Za enotnost geografije« (1954), poročilo o geografiji na Poljskem (1957/58), beležke o načelni problematiki geografije ter poročilo o novih prispevkih k proučevanju geografije in zgodovine agrarne pokrajine (1959), prispevki o socialni »agrarni« geografiji (1960), o okrepljenih glasovih za enotnost geografije v socialističnih deželah (1963), o aplicirani geografiji ali aplikaciji geografije (1963), o nadaljevanju borbe mišljenj o enotnosti geografije v SZ (1964), o poljskem glasu za enotnost geografije in o novih prispevkih v smeri »aplicirane geografije« (1975), o položaju socialne geografije v sklopu geografske znanosti (1969), o stališčih za geografsko kompleksnost v geografski teoriji in praksi (1973) in o načelnih razglabljanjih o geografiji v socialistični Evropi (1974). O raziskovalni smeri moderne oceanografije je poročal M. Zei (1953). Cene Malovrh se je ukvarjal s kriterijem geografskega prostora v ekonomski geografiji (1954), Vl. Kokole je razvil nekaj misli o agrarni geografiji (1954), nekaj zatem pa še o lokalni geografiji (1955/56), o geografiji in regionalnem planiranju (1957/58), o aplicirani geografiji in problemih regionalnega razvoja v Franciji na primeru Bretanije (1973). Z regionalnim planiranjem, ki se je v teh letih začelo močno uveljavljati tudi kot aplikacija geografskih dognanj, se je ukvarjal Igor Vrišer v prispevkih o geografiji in regionalnem planiranju (1954), o nekaterih publikacijah s področja regionalnega prostorskega planiranja (1962), o prostorskem načrtovanju na Poljskem (1964). Igor Vrišer se je v »Razgledih« dotaknil tudi geografskih izhodišč pri proučevanju mest (1965), centralnih naselij (1967), funkcijske klasifikacije mest (1968), vprašanj kvantitativne geografije (1970) in, kakor že omenjeno, industrijske geografije (1974). Drago Meze je v »Razgledih« dal pregled dela slovenskih geologov in paleolitičarjev (1955/56). Ivan Gams je ocenil nekatere nove smeri in ugotovitve moderne geomorfologije po svetu (1961), načel pa je tudi vprašanje univerzalne ali nacionalne geografije (1970). Fr. Lovrenčak je poročal o proučevanju zgornje gozdne meje (1971) in o nekaterih novih smereh v pedogeografiji in fitogeografiji (1974), prispevka Darka Radinje o geografiji in varstvu človekovega okolja in Vere Kokole o novih pogledih na proučevanje okolja (oba 1974) pa spadata med prve redke glasove naših geografov o zdinamizirani problematiki okolja.

Seveda sodijo po svojem značaju in vrednosti med načelno informativne prispevke, kakor so jih objavili »Razgledi«, tudi marsikateri prispevki, ob-

javljeni v rubrikah »Književnost« in »Kronika«. V »Književnosti« so to zlasti nekateri t.i.m. »zbirni referati«, ki so skušali zbrati knjižna poročila o določeni problematiki in pri tem tudi zavzeti določena stališča poročevalca. Tak referat je podal že leta 1946 podpisani s pregledom nove književnosti o naših mejnih vprašanjih. Podoben je bil referat o krepkih glasovih za matematizacijo geografije (1968). Videli smo, da je imel tudi marsikak prispevek v »Razgledih« značaj temeljitejšega knjižnega referata ali pa zbirnega referata o knjigah iz sorodne problematike.

V rubriki književnost je tudi sicer zlasti zadnja leta prevladovala oblika, ki je skušala knjižna poročila grupirati po posameznih vsebinskih področjih, bodisi po panogah (n.pr. iz geomorfološke, iz krasoslovne književnosti), bodisi po obravnavanih pokrajinah (n.pr. iz geografske književnosti o Sloveniji, iz srbske geografske književnosti, iz poljske, češkoslovaške geografske književnosti itd.). Marsikatera taka skupina poročil se je oblikovala v vsebinsko zaključen »zbirni« referat. Čez ves pisani mozaik rubrike »Književnost« seveda tu ni mogoče podati pregleda. Velja le poudariti, da so se uredniki v vseh 50 letih izhajanja revije trudili, da bi slovenske geografe čim širše in temeljiteje seznanili ne samo z vso domačo (slovensko in jugoslovansko) književnostjo iz geografije in vsega širokega okvirja sorodnih ali pomožnih strok, temveč tudi iz vse splošne in za nas posebno zanimive geografske književnosti v svetu, in to iz skoraj vseh jezikovnih sfer. V velikem delu ta poročila niso bila samo pasivne registracije vsebin, temveč tudi označe osnovnega pomena obravnavanih del, opremljene s kritičnimi pripombami in subjektivnimi stališči poročevalca.

Kakor sta se rubriki »Razgledi« in »Književnost« po svoje dopolnjevali, velja isto za medsebojno razmerje med rubrikama »Razgledi« in **K r o n i k a**. Če je »Kronika« prinašala razen poročil o delu Geografskega društva Slovenije, zadnji čas tudi o delu Geografskih inštitutov Univerze in Geografskega inštituta A. Melika pri SAZU, Inštituta za raziskovanje krasa SAZU v Postojni, pred vojno in po vojni tudi poročil o jamarskih in speleoloških inštitucijah, pa meteoroloških in hidroloških, tudi poročila o domačih, slovenskih in jugoslovanskih geografskih zborovanjih ter posebnih simpozijih, ki so se posebno zadnji čas neverjetno razmnožili, je iz nje razvidna in neredko kritično osvetljena vsa dejavnost slovenske in jugoslovanske geografije ter nekaterih sorodnih dejavnosti. Posebno dragoceno »kroniko« te vrste pomenijo poročila o vseh treh predvojnih in desetih povojnih kongresih geografov Jugoslavije ter devetih povojnih zborovanjih geografov Slovenije, med njimi tudi o prireditvah ob petdesetletnici GDS leta 1972, kot tudi pregled geografskih simpozijev na ozemlju SFRJ. GV je v »Kroniki« poročal tudi o dvostranskih mednarodnih posvetovanjih, prirejenih na naših tleh ali blizu naše meje. V »Kroniko« so bile vključene tudi nekatere druge vesti o stikih slovenskih geografov z inozemskimi geografi in njihovimi inštitucijami.

Za konec je omeniti še, da so bili nekateri letniki v celoti posvečeni določenim jubilejem in njim ustrezno vsebinsko urejeni. Tako je bil letnik 1929/30 namenjen udeležencem 3. kongresa slovenskih geografov in etnografov v Jugoslaviji, letnik 1960 sedemdesetletnici akad. prof. A. Melika, letnik 1967 šestdesetletnici podpisanega, letnik 1972 petdesetletnici Geografskega društva Slovenije in letnik 1977 sedemdesetletnici podpisanega.

Ta kratki pregled vsebinskega značaja in razvoja 50 letnikov GV je nujno nekoliko suhoparen in faktografski, vanj pa se je verjetno vtihotapila tudi kaka vrzel. Vsekakor pa nam pokaže, da je bila vsebina zajeta zelo na široko in temu ustrezno dokaj bogata. Bila je v predvojni dobi nedvomno glavni izraz vse slovenske geografske dejavnosti, pa tudi v povojnem času se iz nje zrcali verna slika razvoja slovenske geografije in njenih glavnih znanstvenih smeri in teženj ter organizacijskega in znanstvenega sodelovanja, ne le med slovenskimi geografi, temveč tudi med njimi in geografi ostale Jugoslavije, pa tudi njihove dejavnosti v mednarodnem geografskem svetu, ki se je v tem času močno razmahnila, čeprav morda samo v nekaterih smereh in vejah.

FIFTY VOLUMES OF GEOGRAFSKI VESTNIK

Svetozar Ilešič

(Summary)

This is a report on the evolution of Geografski Vestnik which is manifested in its fifty volumes. The author distinguishes three periods: the pre-war period (1925—1940), the post-war period ending in 1953 and the third period since 1954. The retrospective survey is arranged according to the content viz. its subdivision. All most important papers are referred to and annotated as well as contributions on subdivisions »Razgledi« (Survey), »Literature« and »Chronics«. The report mirrors well the activity in the field of geography in Slovenia, of its main research orientations and aspirations as well as the organisational work and the cooperation in research.